

SAMLAREN

TIDSKRIFT UTGIFVEN

AF

SVENSKA
LITTERATURSÄLLSKAPETS
ARBETSUTSKOTT

TRETTIOTREDJE ÅRGÅNGEN

1912

UPPSALA

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1912

Bengt Lidner och Patrik Alströmer.

Af

Eugène Lewenhaupt.

Bengt Lidners lif, personlighet och dikter hafva sedan länge varit föremål för våra litteraturhistorikers intresse och forskning och till de förtjänstfulla, större och mindre, bidrag till kännedomen däraf, som under de senaste årtiondena, ej minst i denna tidskrift, lämnats af C. G. Estlander, M. Feuk, M. Lamm, S. Leijonhufvud, O. Levertin, N. F. Sander, H. Schüek, K. J. Warburg, L. Weibull, H. och S. Wieselgren, torde ej mycket nytt af vikt vara att tillägga. Några mindre bidrag till Lidners biografi, hvilka ytterligare bekräfta det träffande i hans gynnare Patrik Alströmers karakteristik af honom som "en riktig avanturier men kvick", kunna dock hämtas ur efterföljande bref m. m., som tillhöra den stora 1911 i Uppsala univ.-bibliotek deponerade Alströmerska brevsamlingen.

Att den unge Lidner tidigt kom i beröring med den vittert och musikaliskt intresserade Alströmerska släkten, har länge varit känt. Redan 1772 hade ju den blott femtonårige skolynglingen varit en bland de många, som, fasthållande den gamla plägseden vid förnämligare personers begrafningar, besjöngo den då affidna Katarina Kristina Sahlgren, kommerserådet N. Sahlgrens maka och Claës Alströmers svärmor. Följande år lästes i tidningen "Hvad nytt?" af honom författade verser öfver August Alströmer, N. Sahlgrens

måg och Claës Alströmers broder. Dessa upprepade vittra hyllningar åt den rike Göteborgsmagnatens närmaste anhöriga buro snart frukt, i det att Lidner på dennes bekostnad sattes i tillfälle att 1774 begynna sina studier vid Lunds universitet. Bekant är, huru illa han skötte dessa och huru han efter allehanda öden 1776 åter befann sig i fädernestaden i nödställd belägenhet, ur hvilken Patrik Alströmers välvilja räddade honom, då han på dennes bekostnad fick ånyo anträda resan till ett universitet, denna gång till Greifswald. Enligt Warburg har bekantskapen med P. Alströmer sannolikt förmedlats genom en hofsekreterare J. Beckman. Troligt är dock, att Alströmers intresse för Lidner först blifvit väckt genom hans nära bekantskap med dennes afidne fader Olof Liedner samt med styffadern Samuel Aurell, som var anställd i Ostindiska kompaniets tjänst. Att döma af de i ofvannämnda brevsamling befintliga bref, som 1757 och 1758 skrefvos till Patrik Alströmer af den musikaliskt och vittert bildade organisten och lackfabrikören, var nämligen denne en gärna sedd deltagare i musiköfningarna i Alströmerska hemmet i Alingsås, liksom Alströmer vid sina Göteborgsbesök flitigt bevistade organistens hvarje tisdag gifna "Cavailler-concerter". De ofta rätt humoristiskt affattade brefven handla också ej blott om afsändande af så olikartade föremål som lack, te, tobak samt clavsymbaler utan ock om musikalier, hvarmed de bägge musikvännerna omväxlande fröjdade hvarandra, för att ej glömma delgifvandets af "infällen", hvilka enligt brefskrifvarens ord "äro fullkomligen i min smak, starkt Holbergianist".

Hur bekantskapen än inleddes, så blef dess resultat, att Lidner den 27 sept. 1776 inskrefs som student i Greifswald, där han sedan flera gånger erhöll penningeunderstöd af sin välgörare. Sin tacksamhet härför visade Lidner nu som sedermera egentligen endast i ord, i det att han på vers till honom dedicerade sin där tryckta men aldrig ventilerade afhandling. Att denna blef förbjuden, meddelade han ej ens sin välgörare, som själf i ett bref till Gjörwell i mars 1778 bl. a. säger: " — — — jag har på lång tid ej haft något bref från denne Lidner, men andra berätta mig, att han skall conditionera i Stralsund". Detta var ock i viss mån öfverensstäm-

mande med verkliga förhållandet. Lidner hade nämligen öfvergifvit universitetsstaden och studierna för att taga plats som "hofmästare" på Gurtitz, en mindre egendom i församlingen Gingst på västsidan af Rügen,¹ där han "läste Catechesen på platt-tyska för ett halft dussin junkrar", som han uttrycker sig i sitt i oktober därstädes dagtecknade företal till skådespelet: "*Gustaf Adolphs seger öfver sig själf*", hvilket han dedicerade till konungen.

Det är af stort intresse att jämföra dess här nedan efter författarens originalhandskrift ur Alströmerska samlingen publicerade företal, dedikation och personförteckning med de bägge sistnämnda i det i Lidners senare samlade skrifter 1820 tryckta utkastet: "*Adelaid. Skådespel i Tre Öppningar*". I utkastet är dedikationen till konungen på vers men är här och där blott en omskrifning af vissa uttryck i den nu tryckta originalhandskriftens prosa. Så t. ex. har frasen om huru huru han framträder "med förstlingen af sin barndoms flit" ändrats till:

»Här är min barndoms flit: den jag ej bort förstöra»

och hans uttalanden om det arbete, som borde göras för höjandet af svenska teatern: "jag vet nog huru oförmögen jag är att bidraga til et så vidsträckt arbete, dock — På Babylons murar arbetade ej allenast Konstnärer, där voro ock Stenhuggare" har på vers fått följande lydelse:

Fast till Theatrens pragt jag ingen ting kan göra:
För den Raciner skrifva böra:
Dess uppkomst är ett werck som kräfwer mer än en;
Dock när Semiramis en mur uppbygga wille;
Så fordrades ej blott den store Konstnärns snille:
Hon brukte äfven folk, som blott ituhögg sten.

I personförteckningen förefinnes ock en märkbar olikhet. I den nu tryckta förekommer utom hofstaten, soldater, bönder och bondflickor äfven "bondflickan Tulla" och hennes förlovade Knut,

¹ Enligt benäget meddelande af univ.-bibliotekarien i Greifswald E. Kuh-
nert. Dåvarande ägarens namn är ej känt.

hvilka saknas i utkastet, som däremot upptager "Mariana, Adelaids förtrogna" och de särskildt i den inlagda "operetten", som bär titeln "Alexanders seger öfver sig själf", uppträdande mytologiska personerna. Möjligen har fruktan för den kritik af den realistiska framställningen af det unga bondeparet, på hvilken Lidner i företalet hänsyftar, förmått honom att aldeles utesluta detta.

I "Samlaren XXX" har M. Lamm uppvisat den stora likheten mellan Lidners 1820 tryckta utkast och W. H. Dalbergs 1779 i Mannheim uppförda drama "Walwais und Adelaide" och uttalat som sin åsikt, att denna, som behandlar "en i franska källor förekommande anekdot om Gustaf Adolf", varit förebilden för Lidners skådespel. Lidner säger nu 1778, att han hämtat sitt ämne ur namngifna Berliner-veckoskrifter. Då jag ej haft tillgång till dessa, är det mig ej möjligt att bedöma sanningsenligheten af Lidners uppgifter. Troligen har Lidner haft tillfälle att göra bekantskap med Dalbergs drama, som förelåg i tryck redan 1778, före dess uppförande, ty likheterna äro för stora för att kunna förklaras på annat sätt.

Om man får sätta tro till Lidners egna meddelanden, så har han under denna tid utvecklat stor flit som författare. Utom ofvannämnda skådespel, som antagligen är den "operette", öfver hvilkens öfverlämnande till Patrik Alströmer han uttrycker sin glädje i brevet af den 26 jan. 1779, säger han sig äfven här hafva fullbordat de Fabler, som med tillägnan till kronprinsen utkommo i Stockholm efter hans ankomst dit på sommaren 1779. Dessutom säger han ena gången sig hafva utarbetat "än en Operette och några Musikaliska Drama" och en annan gång hafva liggande "färdiga trenne Original Theaterstycken". Möjligen var ett af dessa "Milot och Eloisa", hvilket i så fall skulle bekräfta M. Lamms åsikt, att detta arbete var skrifvet "ej särdeles långt efter fablerna, om det ej rent af är tidigare".

Med sitt arbete så väl för egen räkning som med junkrarna tröttnade Lidner snart och i januari 1779 befinner han sig i Stralsund, där han sedan upplefde "hvarjehanda illiterata äfventyr" för att använda Gjörwells ord, och "obarmhärtigt plågade" Alströ-

mers ombud därstädes, fortifikationsofficeren C. F. Pahl, som i sina bref än klagar öfver Lidners "illpariga skälmstycken" och brist på stadga, som är af den art, att han ej ens tors taga honom i sitt hus af rädsla att hans "ritningar och angelägna papper — — — i tankarne kunde till annat amployeras", än gripen af medkänsla "för en, vilken naturen ej glömt att gifva sina förmåner" utbeder sig Alströmers rekommendation för Lidner hos den då mäktige A. F. Munck.

Oaktadt Alströmers frikostighet, som enligt Pahls åsikt var större än nyttigt var, måste Pahl dock då och då i förväg lämna penningebidrag till den oförbätterlige skalden, som likväl vid sin afresa lämnade efter sig bedragna fordringsägare, hvilka då vände sig direkt till Alströmer med sina klagomål. Så skrifver den 20 aug. 1777 från Stralsund en "pauvre maitre des langues" I. C. Gleim och begär betalning för de lektioner han gifvit "le maitre es arts Mr. Liedner" och ännu i sept. samma år gör I. C. Wittkopff i Stralsund anspråk på 20 Rdr. 26 daler för en växel. Lidner, som d. 9 mars på franska, frukten af hans obetalda lektioner, lyckönskat Patrik Alströmer till hans nyvunna friherrevärdighet och uttalat sina goda förhoppningar för sin egen framtid "pour vù que je vienne à Stockholm. Là mes Fables seront imprimeés et une opere comique", lämnade ändtligen Stralsund i slutet af mars, försedd med respenningar af Pahl, som i sitt bref af den 7 april omtalar, att Lidner för "öfver 14 dagar sedan" begifvit sig i väg, närmast till Wollgast men med Wismar och Rostock som hvilopunkter på resan till Stockholm, dit han kanske redan framkommit "om ej Mecklenburgska värfvare fått i honom".

Att Lidner, som ju den 10 april i Stockholm antecknat sig bland ankomna resande som "magister Liedner från Rostock", visserligen varit i denna stad, men omöjligt där fått tid att idka några studier, är af ofvanstående tydligt och bekräftar Warburgs på andra skäl grundade åsikt, att magistertiteln blott var ett foster af skaldens fantasi.

Från hela den för Lidner i så många afseenden betydelsefulla och växlingsrika perioden till 1784 finnas ej i behåll några bref

från honom till hans gamle välgörare. Först i oktober 1784, sedan han återkommit till Stockholm från sommarvistelsen vid Hjelm-sätra, uppvaktar han Alströmer med ett bref med bön om köp af prenumerationsmedel på "fyra orationer af Messias", som skulle tryckas med "musique af Gretry, Nauman och Uttini" och prydas med "kopparstycken af Chodowiecky", en plan, hvilken, som bekant, aldrig utfördes. Hans i samma bref uttalade afsikt att "öfvergifva Sverige" och "mot Juhl taga kosan genom Göteborg", blef ej heller satt i verket, men föresväfvade honom ånyo i nov. 1786, då han i bref till major Möllersvärd skriver: "Efter så många fåfänga försök är mig blott ett öfrigt att efter mina arbetens utgifvande resa till Göteborg i vinter, där jag hoppas kunna förskaffa mig penningar och till våren följa med ett skepp till Tyskland. Där ser jag utvägar, här inga. Trenne års önskingar uppfyllas då — — —."

Antagligen var det till sin faders gamle vän och sin egen ungdoms välgörare han nu tänkte vända sig i sin nöd, men efter allt att döma hade denne tröttnat på att vidare hjälpa, och resan till Göteborg blef ej heller nu af.

Visserligen blef Lidner aldrig hvad Patrik Alströmer hade hoppats, när han så frikostigt understödde honom, men en viss sanning ligger det dock i skaldens hänvisning till framtiden, när han i sitt bref den 9 mars 1779 skref: "Peut-être que ma patrie vous en saura un jour bon gré que vous avés été genereux envers moi et si un jour je serois aidé et que je merite l'attention de ma patrie; je temoignerai devant le monde entier, que c'est l'ouvrage de Monseigneur."

Välborna Herr Commercie Råd, Directeur och Riddare af Kongl. Vasa Orden, Nådige Herre!

Jag hade för några dar sedan bref från min Oncle Herr Cammar Rådet Lilljenheim,¹ som berättade, at min operette² nu mera var åt Herr Com-

¹ David Lilljenheim, kammarråd, adlad 1777, var son till prosten Johannes Petri Aurelius och bror till Samuel Aurell, Lidners styffar.

² troligen »Gustaf Adolfs seger öfver sig själf».

mercie Rådet och Riddaren öfverlemnad. Aldrig kunde hon komma i lyckligare vård; och jag missunnar hanne hannes lycka.

Om fjorton dar vil jag skicka en samling af fabler¹ dedicerade till Kron-Prinsen jämte et Bref til min Nådige Herre i stället för företal.

Nu bor jag i Stralsund. Herr Lieutenant Pahl,² som känner min förre Patron lärer för Herr Commerce Rådet justifiera mig, som tog afsked. Jag lefver nu af hopp, och huru kunde det felas mig, så länge Herr Commerce Rådet lefver?

Min resa til Stockholm hoppas jag kan snart nog ske, emedan denna Vinter ej tyckes bli sträng.

Herr Lieutenant Pahl, som länge sörgt för mig, som en far och hvars ädelmod jag ej nog kan prisa, har ock lagt ut för mig til en klädning efter nya klädedrägten med Hatt och skärp til 32 Rd. P. C. Jag är således helt färdig, och en klädning här, kåstar ej så mycket, som i Stockholm. Resepengar behöfver jag ej många; ty jag tänker få compagnie. Skulle Min Nådige Herre fortfara i sin ömhet för mig — och hur kunde jag tvifla der på? så torde och den sista hielpen för mig öfverlemnas Bemålte Herr Lieutenant. Jag har än en Operette och några Musicaliska Dramer, som jag sjelf vil föra med mig til Stockholm. Jag hoppas, at min Nådige Herre skall få gjädje för den, som Herr Commerce Rådet öfverhopat med så många välgärningar. — Har Liedner varit yr; så har han ock nu jgenomgått skärselden på Lands Rygen och är luttrad.

Jag väntar nu millan frugtan och hopp, at få underrättelse om mit öde. Til den tiden jag kan ha svar från Stockholm; så torde Lägenhet yppas til min resa. Min Nådige Herre, tänk på mig; och laga, at jag kommer til Stockholm då ännu Herr Commerce Rådet är der; men då kommer jag åter i ny förlägenhet, då jag munteligen söker öfvertyga Herr Commerce Rådet om min tacksamhet. Hvad skall jag då få ord, at säga med hvad vördnad och barnslig kärlek jag intil min död framhårdar.

Välborne Herr Commerce Rådets Directurens och Riddarens

Allerödmjukaste Tienare

Stralsund d. 26 Jan. 1779.

Liedner.

Välborne Herr etc. etc.

Nu har Herr Lidner slutat sit hofmästareskap ock ligger här hos den vanliga Svänska kocken, jag skulle gierna taga honom till mig men jag bor

¹ Dessa utkommo på sommaren 1779.

² C. F. Pahl, fortifikationsofficer, tog afsked som kapten, flyttade 1782 på sommaren till Alingsås, där han lefde pensionerad af P. Alströmer, till sin död i slutet af nov. eller början af dec. 1783.

trongt desutom är jag om gifven med ritningar ock angelägna papper som i tanckarne kunde till annat amployeras.

Min nådiga gynnare skaffa denna H. Lidner någon sysla vid något flycktigt verck, jag menar Teater till dess st[adga] med åren vinnas kan.

Enligt Herr Lidners bref har jag eii lagt ut för honom innan jag får Herr Commercie Rådets Befallning. vad jag gjort honom tillviljes efter mina ringa omständigheter har eii varit för hans skull.

Jag har den äran med djupaste vörndnad framlefva

Min gunstiga Gynnares

Ödmiukaste Tienare

i hast af Strals. d. 26 Jan. 1779.

C. F. Pahl.

Högvälborne Herr etc. etc.

Ehuru Herr Lidner under sin condition förtient 60 Rd. P. C. har jag måst Redda honom ifrån Arest medelst denne utbetalning för en gammall skräddare Räckning skuld, nu har han åter kommit med nya Requisitioner som medfölja han plågar mig ombarmhertigt jag vet eii om det är med Herr Öfver-Directeurs vilja att Herr Lidner skall få så mycket penningar.

Ödmiukaste Tienare

C. F. Pahl.

Strals. d. 20 Feb. 1779.

Monseigneur!

J'ai lû dans la Gazette la grace,¹ que Sa Majesté a eue envers Vous, Monseigneur, avec un tel transport de joie et de contentement, qv'un fils sauroit témoigner à l'avancement de son pere. Je crois, qve la posterité mettra parmi les grands oeuvres du Roi Gustave Votre élévation. Qu' y a-t-il au monde, qvi rend un Roi grand, outre, qve qvand il recompense les Epaminondes de la patrie?

Cette esperance m'a incité de meriter Votre grace, qve Vous eûtes toujours la bonté de me témoigner. Mais Helas! je svis obligé, de séjourner encore en Allemagne, où je svis estimé comme un genie de Marguiller! en mangeant des boulettes et des poires cuites.

J'ai reçu des Lettres de Mon Oncle, Mr de Lilljenheim, il me flatte d'une bonne esperance pour vù qve je vienne à Stockholm. Là mes Fables seront imprimées et une opere comique.

¹ Patrik Alströmer erhöi i likhet med sin bror Claës friherrevärdighet d. 27 dec. 1778.

Vous pardonnerés, Monseigneur, qve je prenne la liberté, de Vous demander encore Votre assistance. Aiés la grace de faire reflexion sur ce qve je pourrois devenir en recevant du secours. Peut-être qve ma patrie vous en saura un jour bon gré de ce qve vous avés été genereux envers moi, et si un jour je serois aidé et qve je merite l'attention de ma patrie; je témoignerai devant le monde entier, qve c'est l'ouvrage de Monseigneur.

Aies la bonté d'adresser une lettre pour moi à Stockholm: j'ai escrit aujourd'hui.

J'ose encore Vous supplier de vouloir continuer vos attentions envers moi, comme Vous eûtes la bonté de les commencer: et s'il n'y a point d'aide pour moi: faites moi pour le moins le savoir, s'il Vous plait comme aussi le sort de ma destinée.

J'ai l'honneur d'être avec toute la soumission imaginable Monseigneur Votre Très humble et Très obéissant Serviteur

Liedner.

Stralsond ce 9 Mars 1779.

Högwälborne Herr Baron etc. etc.

Innan jag fått äran at upbryta Högvälb. Herr Directurens värda skrifvelse, har jag varit nödsakad hielpa Herr Lidner med 28 Rdr. P. C. vilka jag i denna räckning tagit mig den friheten at uptaga, som jag hoppas eii onådigt anses. nöden har drifvit mig till detta steg.

Jag får nu för egen räckning sörja för dess afresa till Stockholm, gifve Gud! mina vilkor voro sådana, som mina känslor för en, vilken naturen ej glömt, at gifva sina förmåner. at Lidner dem genom ungdoms yrsell misbrukat ock vanvordat är sant, men at fela är menskieligit, genom bättring bör alt glömmas, han har nu lärt, at känna verlden under sin sista condition; så at hans upförande är nu annorlunda ock eii tyckes vara passande till Soldat, Jag undrar eii på at Högv. Herr Baron är ledsen vid, at hielpa, som så åfta visat prof häraf, nu utbeder Herr Lidner sig Högv. Herr Barons högt gällande recommendation till Öfver hof Stal. Mästaren etc. Herr Munck.

Högwälborne Herr Barons

Ödmiukaste
Tienare
C. F. Pahl.

Strals. d. 23 Martii 1779.

Högwälborne Herr Baron etc. etc.

— — — — —
 Sedan Lidner sat sig hos Borgarena härstädes öfver 50 Rdr skuld och för at få Credit åberopat sig Herr Barons Betalande genom mig. ock the annorlunda blefvo öfvertygade ville sättja honom i arrest, varföre jag fant nödigt för at nu probra det aldra yttersta med en Menniskia af hans Character, skaffa honom bort. 15 Rr var hans resepenningar. Gud vet vart han nu tagit vägen, det är nu öfver 14 dagar sedan, på Wollgast var första Marchruten steld.

— — — — —
 Strals. d. 7 April 1779.

C. F. Pahl.

Högvälborne Herr etc. etc.

— — — — —
 Jag har eii hört det ringaste af Lidner allenast vid afresan på Wismar och Rostock varifrån han måtte rest till Stockholm om eii meckelburgska värfvare fät i honom, nu efter åt har jag ärfarit hans ilpariga skielmstycken huru net han bedragit Skomakare och Skräddare, Gud vet huru det går honom men aldrig tror jag det går vel, han sade åfta om sig sielf at en dera blir jag en stor man eller en uslinge.

Jag har äran at Recommendera mig i vanlig grace och med största vörndnad framhårdar

Högwälborne Herr Barons etc. etc.

Ödmiukaste Tienare

C. F. Pahl.

Strals. d. 17 Maii 1779.

Högvälborne Herr Baron, Commerce Råd och Riddare af Kongl. Vasa Orden.

Tillåt mig, Min Nådige Baron, at efter så många resor och öden förnya min tacksamhet, för alla mig bevista välgjeringar.

Då jag nu åter skall öfvergifva Sverige, tänker jag mig mot Juhl taga kosan genom Götheborg, får således der munteligen tyda mina känslor.

Det är åt Musicaliska Academiens Inrättare åt Vitterhetens Befordrare, som Hr. Leiditz¹ får den äran presentera några prenumerations sedlar, jämte

¹ Okänd.

en prospectus på fyra Oratoria af Messias. Musique af Gretry, Nauman och Uttini blir äfven tryckt jämte kopparstycken af Chodowiecky.

Jag tänker, att en dryg hop sedlar i Herr Barons och Commerce Rådets hand kunna nog gå åt under en munter soupée.

Spastara, Medea, 1783 lära wara bekanta. Nu är et skaldstycke på trycket öfver Raseriet.¹ Hela Stockholm undrar, at jag valt ett så andäktigt ämne, som Messias.

Af fröjd Guds svarta Hofstat gråter,
Pro fides Helgon suckar dra;
Och Danviks Pastorn sjunga låter
Te Deum och Haleluja!

Innesluter mig ödmjukast i Herr Barons och Commerce Rådets åtanka, och framhårdar med djupaste vördnad och ärkänsla

Högvälborne Herr Barons, Commerce Rådets och Riddarens
Allerödmjukaste Tjenare
Lidner.

Stockholm den 18 October 1784.

GUSTAF ADOLPHS

SEGER

ÖFVER SIG SJELF.

SKÅDESPEL

I

TRE ÖPNINGAR

af

LIEDNER.

Parve, nec invideo, sine me, Liber, ibis in Urbem.

Ovid.

---

¹ En dikt med detta namn finnes ej tryckt. Docenten Lamm har för mig uttalat en gissning, att det poem om »den olyckliga Mariana», ur hvilket Lidner citerar en strof i brefvet till Lychou från Hjelmsåtra d. 22 okt. 1784, möjligen skulle vara identiskt med det ofvannämnda.

Til

Hans kongl. Majjestät,
Min Allernådigste konung.

Då andra Regenter gripa til vapen, och på Blodbestänkta fält upresa sina grufveliga Årestoder; så hvilat Eder kongl. Majjt på de Lagrar, mänskligheten skurit och fullbordat de Storvärk, hvilka Efterverlden en gång får räkna efter dagar i Eder kongl. Majjts regering.

Att uträtta dem, var Hielten ej stor nog för Himmelen. Gustaf allena kunde det, som utan begär til mera, har än aldrig vid Alexanders Trophéer fält en tår, för at blifva hans Like, Eder Kongl. Majjt hör heldre värlösa Barns välsignelser, än dånande canoners hiskeliga Seger sång, och sårade uslingars jämmer.

Eder Kongl. Majjt söker blott göra så många människor lyckeliga, som andra Hieltar mördar. De belägra Torra Berg, förstörda städer och fattiga Änkors kojor: Eder Kongl. Majjt hiertan. Segren är redan vunnin; och i Europa hetter det allmänt: Gustaf regerat här, som öfver sitt folk! Sverige har redan firat sitt första Lustrum ifrån hvilket det täljer sin sälhets period, och de ynglingar, som skådat dess morgonrådna, skynda nu på sina år, för at under Solen få gagna. Ibland dem framträder i djupaste underdånighet en, med förstlingen af sin barndoms flit i den svårare delen af Witterhet. Den är et original Theater stycke öfver en stor Monark, hvars Dygd ännu lefver i Eder Kongl. Majjts Höga Egenskaper och Sveriges lycka; ty nu mera betyder Gustaf Vasa ej allenast en Kongelig Person; utan ock sjelfva Fäderneslandets välmåga och lyster: emedan Försynen alltid med Gustafvianska namnet förenat densamma. Svenska Theatern bör ännu anses, som en ur tråde nyss uptagen park. Dess fullkomlighet är en omätelig bygnad, hvartil upmuntran, tid och snillen fordras, ifall han skall bringas til den höjgd, hvartil utländingens hunnit. Jag vet nog hur oförmögen jag är, at bidraga til et så vidsträkt arbete; dock — På Babylons murar arbetade ej allenast Konstnärer: där voro ock Stenhuggare.

Allernådigste Konung!

Ännu är telningen spä; men skulle han gifva hopp; så kasta en stråle af det Majjestät på honom ner, som fordom lyft svenska Snillet ur medelmåttan, och han skall växa til, och gifva de fruckter, som med det nöjsamma förena det nyttiga.

Lidner.

FÖRETAL.

Ämnet til denna Operette är tagit af en Anecdote om Den store Kung Gustaf Adolph i Berlinska Vecko-skriften *Mannigfaltigkeiten*¹ och *Journal encyclopedique*.² Jag har bibehållit de namn, som där stå och med några förändringar infört hela händelsen. Det bifall de så kallade Operetter i Tyskland vunnit, har upmuntrat mig til et försök i samma vitterhets del. Weisse³ har häri bildat Tyska smaken, och hans Operetter äro alla mästestycken.

Hvad utländska Theatern är, kan vår blifva; så framt den fördommen utrotas, at ej et Theater stycke kan vara skönt, om ej det är på vers, och opoëtiska hufvuden, som änteligen måste vara Theater Digtare, behagade heldre skrifva en förnuftig rad prosa, än rimmade orimligheter. — Men det är ej nog, at vi skrifva, vi böra och välja de ämnen, som äro Theatern värdige.

Que votre Ame et vos moeurs, peints dans tous vos ouvrages:
N'offrent jamais de vous, que de nobles images.

Så tänker med Boileau den, som ej skrifer för Pöbeln och med en hög modig inbildning hör salfvor af skratt från Galleriet. Man kan satyrisera en svärmare; utan at förvandla hela Theatern til en Krog eller Woffelmarknad; och äfven i en hög ställning uppta en nedrig. Operetter hafva den friheten framför andra Dramatiska arbeten. Huru vida jag missbrukat henne, lemnas til kännares räfst. Att Trulla och Knuts samtal kan ådraga mig critiker, förmodar jag ej; ty skall en Bonde vara Bonde, så måste han ej komma, som Petit Maitre eller Cavalier. — Adelaides kärleks handel är för öfrigt efter Anecdoten. I amouretter är ofta en skön oordning konstens yppersta mästestycke. Det är ej nog, at man endast beskriver dess känslor, man måste ock gå in i de minsta detaillier, korteligen: C'est peu d'être Poëte, il faut être amoureux.

Jag tror ej, at den pantominiska Ballet, som jag i andra Acten infört, skal mishaga åskådarne — och nu vet jag ej mer til min Operetts försvar; ty hvad batar mig, om jag säger, at hon långt från mit fädernesland är

¹ Mannigfaltigkeiten, e. gemeinnützige Wochenschrift, Berlin 1770—73; Neue Mannigfaltigkeiten utgåfvos 1774—77 och Neueste 1778—80.

² »Journal encyclopédique par une Société de Gens de lettres» utgafs i Liège 1756—93. Dalberg uppgifver i ett företal som sitt ämne: »la trait de la vie de Gustave Adolphe que j'ai lu dans le Journal Encyclopédique et confirmé par Bayle et les Journaux Anglais».

³ Christian Felix WEISSE (1726—1804)* behärskade på 1760-talet genom sina »Beyträge zum deutschen Theater» (5 band 1759—68) den dramatiska litteraturen och genom sina operetter den tyska skådebanan. 1766—76 voro hans sångspel synnerligen populära och sånger ur dem sjöngos öfver allt i Tyskland.

skrefven, där jag skild från svenske kännare, och en Stor Konungs nådigaste upmuntran, läser Catechesen på platt Tyska för ett halft Dussin Junkrar! Nej, jag tror, at gilla et dåligt arbete för företalets ursäkter, är det samma, som köpa odugligt kram, endast köpman kan complimentera.

Ännu ligga trenne Original Theater stycken bland mina papper färdiga, som af ett högmodigt hopp intagne, vilja visa sig på den vittra skådeplatsen — vågar jag?

Gurtitz i October månad 1778.

Personerne:

Konungen

Adelaide, En Ung fröken.

Allaran, hannes Bror.

Valvaise, En Bonde son.

Den gamle Valvaise, Hans far.

Christiern }
Düplaise } Tvenne officerare.

Trulla, En Bondflicka förlåfvad med Knut.

Vakthafvande Officeren.

Hofstaten i Konungens Svite.

En Batallion Soldater.

Bonder och Bondflickor.

Vakt.

Theatren är på Landet.
